

Entrevista

“La dona pot aportar molt a la sanitat si s’incorpora al poder”

*Marina Subirats (1943),
catedràtica emèrita
de Sociologia de la
Universitat Autònoma
de Barcelona (UAB), és
especialista en sociologia
de l’educació i de la dona.
Ha estat directora del
Instituto de la Mujer,
organisme dependent
en aquell moment del
Ministeri d’Afers Socials,
i regidora d’Educació
a l’Ajuntament de
Barcelona. És autora
de nombrosos llibres,
articles i obres col·lectives
sobre educació i gènere.*

En quina situació es troba la dona actualment en la nostra societat?

És una qüestió una mica complexa. S’han fet molts passos endavant. La dona ara pot accedir a llocs que abans estaven reservats als homes com el món públic, els estudis, els càrrecs polítics o les direccions d’empresa. Aquesta part de la desigualtat s’ha anat superant, però no del tot perquè, quan ho mesurem a través d’indicadors, veiem que, per exemple, les dones encara guanyem aproximadament una quarta part menys que els homes. Ha desaparegut la desigualtat de sexe, però només en el sentit que les dones hem pogut accedir a l’univers que abans era exclusivament masculí. En canvi, els homes no han accedit a l’univers

femení. No han fet el moviment contrari o l’han fet en una proporció molt menor. Aquest desequilibri crea molts problemes. Però si anem més enllà i pensem en les diferències de gènere, entès aquest com la construcció social que marca un conjunt de valors, objectius i comportaments diferents per a homes i dones, veiem com el gènere masculí és avui més important que mai i el femení està més abandonat que mai.

Així, hem retrocedit en l’objectiu d’assolir la igualtat de gènere?

En algun aspecte sí. Les dones hem avançat força, però encara no hem assolit la paritat. Ens hi anem acostant, però la societat és molt masculina. Predominen els objectius de competir,

treballar i guanyar diners, i, en canvi, dediquem menys atenció als aspectes vinculats a l’afecte i al tenir cura. Abans, la socialització de les criatures quedava molt més assegurada per la família i l’entorn, i ara aquesta socialització l’ha d’assumir el sistema educatiu.

La igualtat és més legal que real?

Evidentment. S’ha avançat molt en el sentit de la legalitat. L’any 2015 Catalunya va aprovar la llei d’igualtat catalana, però jo no l’he vista aplicada enlloc i en res. Això vol dir que la igualtat és formal. Hi ha tota una sèrie de coses que són difícils de canviar, perquè no estan vinculades al convenciment, sinó als hàbits. Per exemple, si estic en una sala

d'operacions d'un hospital i veig que la cirurgiana és una dona, instintivament em sentiré més insegura que si veig un home, i això jo que fa 40 anys que estic treballant en temes d'igualtat. Una cosa és el que pensi i l'altra és l'emoció.

Quins canvis són necessaris per avançar cap a una igualtat real?

Hem de canviar els hàbits i això vol dir primer analitzar què fem, perquè no som conscients de les situacions de desigualtat.

És el que vostè anomena "anar construint la mirada violeta".

Ser conscients de les actituds o situacions de desigualtat que tenim interioritzades socialment.

Exacte. Es tracta de poder detectar una desigualtat que tens davant dels ulls, però que no la veus a primera vista. Hem de tenir l'hàbit de portar aquestes ulleres violetes i aplicar-les en tots els àmbits.

I en aquest procés, quina hauria de ser la nova actitud dels homes? Cal que facin crítica a la visió tradicional masculista?

Als homes, els està costant molt veure els inconvenients del seu gènere. Les dones ens hi hem rebel·lat més, perquè ho teníem tot a guanyar i ens ha estat més fàcil canviar les pautes del gènere femení. Ja no necessitem tenir 10 fills per sentir-nos més dones. Contràriament, els homes s'han quedat en el de sempre. El canvi a aquesta situació passa bàsicament per l'educació, perquè, des dels tres anys, els nens i les nenes són conscients del seu gènere i, entre els tres i quatre anys, ja són conscients de la jerarquia. Avui dia, l'arrel de la socialització del nen continua sent el guerrer. Al nen no el deixem plorar, perquè és un home. Un guerrer no pot ser feble ni empàtic. Quan t'han educat per ser *tot un home*, després és molt difícil eliminar tot allò que no t'agrada, perquè les bases de la personalitat es creen en un moment que deixen marca. Pots arribar a corregir algunes coses, però amb molt d'esforç.

Però hi ha una part de les dones que també es resisteix a aquests canvis. Per què?

S'hi resisteixen en la mesura que també pot ser més còmode tenir un

marit que et solucioni la vida. Hi ha altres dones que no volen saber res del feminisme, perquè si analitzen les seves vides de parella trobaran uns forats i unes insatisfaccions tan grans que allò se n'anirà a terra. Però la figura de la mestressa de casa ha caigut com a tal. Les dones ja no volen ser-ho. La gran majoria vol treballar. Estem en una societat on cada individu ha de ser autosuficient i, per tant, la dona ja no es pot arriscar a ser la mestressa de casa.

Queda clar, doncs, que el paper que juga l'educació en aquest camí cap a la igualtat és fonamental, però, estem educant per la igualtat?

No. S'està educant perquè les dones puguin accedir al món públic en igualtat de condicions, però els models que reben les nenes des de petites són per ser la figura secundària. El que fa el professorat és estimular els nens perquè tinguin una actitud protagonista i les nenes perquè tinguin cura de.

Què ha de canviar en l'educació per introduir la perspectiva de gènere per la igualtat?

Primer cal que el professorat faci un procés d'observació per adonar-se de les situacions de desigualtat i, quan ja hagi adquirit l'hàbit de veure-les, podrà començar a canviar les pràctiques.

En les seves anàlisis, també parla del paper dels mitjans de comunicació com a grans eines de transformació social.

En aquests moments, no són eines de transformació. Són eines molt potents de manteniment dels estereotips antics. Els mitjans de comunicació, sobretot la publicitat, juguen amb la idea que, per fer atractiva una cosa, cal despertar un tipus d'emocions molt primàries com, per exemple, posar una senyora guapíssima per vendre't un cotxe. Pensen que això té eficàcia. Actualment, els mitjans de comunicació ens estan clavant en el passat, ens fan tirar enrere.

Hi ha estudis que demostrin quines professions serien millors, si estiguessin ocupades majoritàriament per dones?

No, però hi ha un fenomen conegut i és que, quan una professió es feminitza, baixa de prestigi social, perquè que siguin dones la fa menys important.

“Quan una professió es feminitza, baixa de prestigi social, perquè que siguin dones la fa menys important”

Aquest fenomen es va començar a estudiar a l'època de la Unió Soviètica, quan la medicina va esdevenir una professió molt feminitzada en un moment en què encara no ho era a la resta del món occidental. En aquell moment, va baixar molt el seu prestigi i també els salaris.

Hi ha veus que recelen del procés de feminització de la medicina i assenyalen que, si no es prenen mesures, hi haurà un caos organitzatiu i moltes dificultats per cobrir els serveis, a causa de les baixes per maternitat, la reducció de jornada i la conciliació de la vida laboral i personal. La feminització de la medicina és realment un problema?

Tot això són prejudicis perquè, si parlem de les baixes per maternitat, hem de tenir present que la taxa de naixements per dona en edat fèrtil és d'1,3 a Catalunya, una xifra que baixa en les dones professionals. Per tant, per què ha de ser un problema que una dona estigui quatre mesos de baixa en una vida professional que pot durar uns 45 anys? Oï que a aquestes veus no els preocupa que un metge pugui estar malalt? D'això ningú no en fa un problema!

Fins i tot, plantegen instaurar quotes masculines en la formació mèdica.

Això és la pressió dels homes per mantenir privilegis.

Una altra manera de veure les coses és posar en evidència que l'augment de la dona en la professió mèdica ha

deixat al descobert les dificultats de desenvolupar la vida personal i laboral, tant en dones com també en homes.

Exactament i, per aquest motiu, cal que augmentin els permisos parentals. És molt injust que la dona, a més de patir el desgast físic de tenir la criatura, tingui la penalització laboral de no poder treballar durant un temps, circumstància que s'utilitza sovint per acomiadar-la.

Caldria adequar les relacions laborals a la nova realitat demogràfica de la professió? Creu que és una bona oportunitat per canviar l'organització del sistema?

Hi ha una solució, però sé que no s'adoptarà. Tothom hauria de treballar mig temps, perquè el treball és un bé escàs en aquest moment. La solució real és repartir el treball i dedicar la meitat del temps a la vida personal.

Com s'explica que la presència de la dona en l'àmbit sanitari vagi a l'alça, però les cúpules mèdiques continuïn sent de l'home?

Perquè els que tenen el poder, no el volen deixar. Es produeix el fenomen de la cooptació [acció d'admetre (algú) a formar part d'una corporació], del qual els homes no en són conscients. No es pensa en termes de currículum o mèrits, sinó que es coopta per persones amigues o de confiança i, tant per als homes com també en gran part per a les dones, en primer lloc apareix la figura de l'home. De la mateixa manera que, si pensem en contractar una persona perquè ens netegi la casa, pensarem primer en una dona.

De quina manera es pot acabar amb aquests sostres de vidre que generen una segregació vertical de la dona?

Imposant quotes per assolir la democràcia paritària. És a dir, que no hi hagi més d'un 60% de persones d'un sol sexe i menys d'un 40% de l'altre, tal com defineix les Nacions Unides.

També hi ha una segregació horitzontal de la dona. Pateix més la precarietat laboral, renuncia més a la seva carrera professional perquè no pot conciliar-la amb la vida personal

i tendeix a evitar les especialitats més exigents i més agressives per optar per aquelles que reproduïxen el rol social tradicional de la dona com medicina de família, pediatria o ginecologia.

Com es combaten aquestes discriminacions indirectes?

Des de l'educació. En el hàbits que transmetem a les dones, hi ha la devaluació del seu paper. Els transmetem que la seva finalitat a la vida és ocupar-se dels demés i no d'ella mateixa, mentre que, als homes, els diem el contrari: ocupa't de tu i no dels altres. Hem acostumat el noi a sobrevalorar-se i a la noia, a infravalorar-se. Això després té repercussions com que la dona sigui més insegura.

La doble presència de la dona en l'àmbit laboral i privat, li comporta efectes negatius en termes de morbiditat?

Està comprovat empíricament que li provoca sobrecàrrega i molt estrès, sobretot entre els 30 i els 50 anys, perquè és el moment de major

intensitat professional i també de tenir i pujar les criatures. Tot recau sobre la dona. Evidentment és un problema, però tenim una dinàmica que ens impedeix fer una altra cosa. La solució seria que els homes s'incorporessin a la cura, que compartissin l'univers femení.

Des del seu punt de vista, què pot aportar la dona a un sistema organitzatiu tan gran com el sanitari?

Pot aportar moltes coses, però cal que s'incorpori al poder. La medicina s'ha tecnificat molt i s'està deixant de banda l'aspecte més humà. La persona malalta necessita algú que el cuidi, que l'estimi i que li doni ànims. Hem progressat molt en l'aspecte tècnic, que va lligat als homes, però hem abandonat la part humana de la medicina. Jo espero que la feminització ajudi a canviar el concepte, sense perdre tot allò que s'ha guanyat de tecnificació que, evidentment, és importantíssim. Però, a vegades, hi fa més donar la mà al malalt, entendre'l o deixar-lo explicar.

